בס"ד

גליון ל"ו
חודש ניסן
תשפ"ו

פְּלָאוֹת עֲדוּתֶיךָ

אמרות טהורות מהגה"ח **רבי יצחק פייוויש גינזבורג** שליט"א

ארבעה לשונות של גאולה

לכבוד חג הפסח מובא בזה קטע מיוחד ב'אותיות הרב' מן הספר "סוד הוי' ליראיו", ראשון ספרי רבינו, העוסק בארבעת לשונות הגאולה, הלשון החמישי, הקבלתם לשם הוי' ואופן יישומם ב'עבודה'.

לכן אמר לבני ישראל אני הוי' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים, והצלתי אתכם מעבדתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים. ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני הוי' אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים.

ארבעת הלשונות: "והוצאתי... והצלתי... וגאלתי... ולקחתי" באים לפרט את סוד אומרו בתחלה "אני הוי'", כלומר שהם "גאולת" ו"גְלוי" ארבע אותיות השם המיוחד – הוי' ב"ה – בנשמות בני ישראל מלמטה למעלה:

- י ולקחתי אתכם לי לעם וגו'
- ה וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים
- ו והצלתי אתכם מעבדתם
- ה והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים

לאחר ארבעה לשונות אלה, בא לשון חמישי, המרמז לקוצו של י שבשם הוי' ב"ה, כתר עליון, ולמעלה יותר – עצמיות אור אין סוף ב"ה שלפני הצמצום הראשון: "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני הוי'".

חז"ל תקנו ארבע כוסות בליל פסח כנגד ארבעה לשונות הנ"ל, וכוס חמישית, כנגד "והבאתי", נוהגים למזוג כ"כוסו של אליהו", מבשר הגאולה העתידה (ולפי דעת המהר"ל ז"ל שותים גם את הכוס החמישית).

בפסוק "והבאתי וגו'", לא מוזכר יציאת מצרים כלל, אלא כלו מדבר מענין הביאה לארץ וקיום השבועה לאבותינו הקדושים. והוא בבחינת העולם הבא (עולם התחיה, "ארץ החיים") – "מנוחה לחיי העולמים" (וכנודע שארץ ישראל היא בחינת העולם הבא ממש, וכמו שנאמר בה "טובה הארץ מאד" שאין שום "טובה" גדולה ממנה כלל. והיא מקור האמת – "אין אמת אלא תורה" – שממנה צומחת (בסוד ביאת המשיח – "צמח שמו"), כמו שנאמר "אמת מארץ תצמח". ועל כן שלשה אלה הושוו יחד זה לזה, כמאמר חז"ל: "שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורין (על מנת לזכך את האדם, להיותו "**סור** מרע" בתכלית, שיוכל להתקדש בקדושתו של הקדוש ברוך הוא ממש, וכמו שנאמר "לא יגורך רע"): תורה וארץ ישראל והעולם הבא").

ועיין בתניא ח"ד אגרת הקדש י"ז שמביא מה שכתוב "בלקוטי הש"ס מהאריז"ל בפירוש מארז"ל 'תלמידי חכמים אין להם מנוחה כו" שעולים תמיד ממדרגה למדרגה בהשגת התורה שאין לה סוף כו' עד אחר התחיה שיהיה להם מנוחה". ואין הכוונה שלא תהיינה עליות "מחיל אל חיל", בחינת "יציאת מצרים" כנ"ל, גם אחר התחיה, שהרי "התורה (ו"אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד") אין לה סוף", אלא שתְּכוּנָה שתי הבחינות יחד, "עליה" ו"מנוחה", בסוד שני הפכים בנושא אחד (מצד שרש החסדים ("מנוחה") והגבורות ("עליה") שבעצם אור האין סוף ב"ה כמבואר בדא"ח).

וזהו הרמז ששני הפסוקים "ולקחתי וגו'" – בחינת העליות בתורה, "המוציא וגו'" תמיד כנ"ל, ו"הבאתי וגו'" – הביאה לארץ, בחינת עולם הבא ממש כנ"ל, "מנוחה לחיי העולמים", שוים במספר אותיותיהם (בכל פסוק יש **עה** – **בטחון** – אותיות, בסוד "אל כל החיים יש בטחון", ו"חיים" הוא סוד "והחיות (תנועת החיים) רצוא ושוב", ב"עליה" ו"מנוחה" תמיד), להורות ששקולים יחד: ובסוד "**לב** ישראל חי" – **לב** ר"ת לקיחה **ביאה**. **לקיחה** הוא סכום כל המספרים מ־א עד **טוב**, בסוד "כי לקח **טוב** נתתי לכם תורתי אל תעזובו" (כמו שיתבאר לקמן בעזה"י), **וביאה** הוא סוד חי, שמשלים את "**לב** ישראל חי", מ־א עד חי. והנה "לקיחה" הוא סוד "כי יקח איש אשה", וכלשון חז"ל "קיחה משדה עפרון", שהוא סוד קדושי אשה – ארוסין. "ביאה" הוא סוד הנשואין, "כניסה לחפה" ו"יחוד" השלם של איש ואשה (בחינת "עולם **הבא**" ו"לעתיד **לבא**", "והיה ביום ההוא נאם הוי' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי", ש"בעילה" הוא לשון קנין ולקיחה, וכנודע ש"האשה נקנית בשלש דרכים... ובביאה". אך אין זה עיקר ה"ביאה" של נשואין, אלא ענין ה"בעילה" לשם קדושין וד"ל).

והנה בפסוק "והבאתי וגו'" הנ"ל נאמר "ונתתי אתה לכם מורשה". לשון "מורשה" נאמר (בחומש) רק כאן ובפסוק "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב". שם דרשו חז"ל "אל תקרי 'מורשה' אלא 'מאורסה'", בחינת "ארוסין", סוד ה"לקיחה" כנ"ל. מה שאין כן כאן לא דרשו "מורשה" לשון "ארוסין", שכאן הוא במובן של "ביאה" ונשואין ממש (וכמרומז בפסוק בלשון "אשר **נשאתי** את ידי לתת אתה וגו'"). אך מכיון

ש"אמת (תורה) מארץ (עולם הבא) תצמח" תמיד מחדש, מתחדשת בחינת הארוסין תמיד לקראת נשואין גבוהים יותר כידוע. וזהו שתרגום "והבאתי" הוא "ואעיל" לשון "עליה", וכלשון "עליה לארץ", ש"עליה" זו צריכה להתחדש תמיד גם בהיותו יושב לבטח בארץ הקדש.

הרמז בפעמיים "מורשה" הנ"ל הוא, כי הנה **מורשה** עולה **לנגדי תמיד** שכתוב פעמיים בספר תהלים: "שויתי הוי' **לנגדי תמיד**" (בחינת "השתוות" ומנוחה, שבאה מהשגת "סוד הוי' ליראיו", שהרי "אני הוי' לא שניתי", וכסיום הפסוק "כי מימיני בל אמוט", בחינת "ימין", "חסדים" ו"מנוחה" כנ"ל); "ועולתיך **לנגדי תמיד**", בחינת "עליה" מחיל אל חיל תמיד בכלות הנפש ממש, שהוא ענין קרבן עולה (וכן תרגום "ולקחתי", בחינת "עליה" כנ"ל, הוא "ואקריב" לשון קרבן עולה וד"ל).

ארבעה זמנים בגאולה

ארבעה לשונות הנ"ל מורים על ארבעה זמנים מיוחדים בתהליך הגאולה, וכפרוש ה"ספורנו":

"והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים': מיום התחלת המכות ישקוט השעבוד". והוא כנגד המלכות, ה תתאה שבשם, שיורדת להוציא את בני ישראל (נצוצי השכינה הקדושה – כנסת ישראל) מתחת סבלת מצרים הטמאה.

"והצלתי אתכם מעבדתם': ביום צאתכם שתצאו מגבולם", לחסות תחת "צל" (לשון "והצלתי") השכינה בלבד (ובעומק יותר, כישיבת ז"א, ו שבשם, תחת צל "הסכך" – מקיפין דאמא – "צלא דמהימנותא" – כנודע בסוד "ובצל ידי כסיתיך" וד"ל), שהרי "הצלה" הוא לשון הפרשה מכל וכל, ועל דרך ז"א, ו שבשם, שמופרש מהירידה בעולמות התחתונים בי"ע, להטמא בטומאה אשר בגבולם. וכן "הצלה" הוא מלשון הפוך מחוב לזכות, מלשון "והצילו העדה", והוא שייך במדות הלב, ו שבשם, שבהן ענין התמורות, וכולן נשקלות בשקול הדעת – פנימיותן ונשמתן כנודע. מלשון (ומפשט הענין) של "ביום צאתכם" מובן ש"והצלתי" בא להשלים את "והוצאתי", ושניהם על דרך יציאת הנפש מהגבלת הגוף, "התפשטות הגשמיות", אך בחינת "והוצאתי" הוא ענין יציאת ה"נפש" (מ־ה מדרגות נרנח"י כנודע) מהגבלתה (הרגלים רעים, כמבואר בדא"ח, בחינת "ישקוט" השעבוד), ובחינת "והצלתי" הוא ענין יציאת ה"רוח" מהגבלתה (מדות רעות, שאזי יוצאים מגבול מצרים לגמרי, שעיקר ענין הגבול שייך למדות הלב – "מדות", מלשון "מדידה" ו"הגבלה" – אך עדיין יכול להיות השפעת הדעות הכוזבות, פגם השכל, של מצרים, עד שמגיעים לבחינת "וגאלתי" כדלקמן). הקשר בין "רוח" ו"הצלה" מפורש בפסוק "רוח והצלה יעמוד ליהודים", "רֻוַח" – לשון "רוח", יציאת הרוח מגבול מצרים כנ"ל. שתי מדרגות אלו הן בסוד "והנגלות לנו ולבנינו", "והנגלות", שבבחינת "הנגלות" מורגש "צד הנגד" ("סבלת מצרים", "מעבדתם"), ועל כן שתיהן שייכות יחד לענין "יציאת מצרים" כפשוטו.

"וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים': בטביעת המצרים בים, כמו שהעיד באמרו 'ויושע ה' ביום ההוא וגו'", כי אחרי מות המשעבדים לא היו עוד עבדים בורחים". "עבדים בורחים" הוא ענין השפעת הדעות הכוזבות, פגם השכל, של מצרים כנ"ל. כאשר מתים המשעבדים (ובפרט על ידי טביעה בים שיורדים במצולה לבטל כל מציאותם לגמרי ולהעלים דעתם הרעה מעיני כל חי לעד) אזי מתבטלת חכמתם ודעתם לגמרי, בסוד "ימותו ולא בחכמה", שבשעת המיתה החכמה מסתלקת. ומביא על זה את הפסוק "ויושע ה' וגו'", בחינת ישועה, התגלות אור הפנים, **שע** נהורין כנודע, בפנימיות דאמא, ה עילאה שבשם, וכידוע שבקריעת ים סוף "הפך ים ליבשה", שנתגלה בחינת "עלמין סתימין" שבטלים ב"ם" – "אור המאיר לעצמו" – ש"עלמין סתימין" אלה הם בסוד ה עילאה שבשם, בסוד "מן העולם ועד העולם", מ־ה עילאה שבה "עלמין סתימין" ועד ל־ה תתאה שבה "עלמין דאתגליין". והוא גם בסוד "גואל הדם" "נפש תחת נפש" (נפש המצריים תחת נפש בני ישראל שהוטבעו על ידם), וענין "**גאולת הדם**" הוא גאולת הדמיון (וכנודע שכח המדמה תלוי בזַפּוּת הדם העולה למח, ובארץ בני **חם** – פגם המח – הדם עכור ביותר, ובכן הדמיון הוא דמיון שוא ושקר כוזב).

יום השביעי של פסח, יום קריעת ים סוף, הוא יום לידת הנשמות, כמבואר בכתבי האריז"ל (מתחלת עבורם ביום השמיני עצרת של חג), בחינת "נשמה" דוקא, "ונשמת שדי תבינם", בחינת בינה, ה עילאה שבשם. וכן לשון "גאולה" נאמר ב"יובל", בחינת שער הנו"ן של בינה, ה עילאה שבשם.

ועוד, "זרוע נטויה" הוא הגבורה של פרצוף אריך אנפין (זרוע שמאל שבו כביכול) שמתלבשת בפרצוף אמא, כמבואר בכתבי האריז"ל (וכן בסוד "אני בינה לי גבורה" כנודע). "ובשפטים גדלים" הם הדינים ש"מתערין" מבינה לנקום מאויבי הוי' ב"ה ועמו ישראל, בכח הגבורה דאריך הנ"ל.

"'ולקחתי אתכם לי לעם': במעמד הר סיני". וכן פירש הראב"ע: "'ולקחתי', כאשר תקבלו את התורה על הר סיני". הנה התורה נקראת "לקח טוב", "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" כנ"ל. ו"אורייתא מחכמה נפקת", י שבשם. בו גנוז "האור כי טוֹב", שגנזו לצדיקים לעתיד לבא באותיות התורה דוקא, וכמבואר בדא"ח בראשית ואחרית ציור כל אות היא נקודת ה־י שבשם, בסוד "חכמה בראש וחכמה בסוף" ("חכמה עילאה", חכמה הגלויה שמאירה בכל עולם האצילות, ו"חכמה תתאה", חכמה שבמלכות שמצרפת את אותיות הדבור כביכול, על מנת להוות ולקיים את העולמות התחתונים בי"ע). "לקח" הוא אותיות "חלק", "כי חלק הוי' עמו", ו"הוי' בחכמה" כנודע. ה"חלק" הוא סוד טפת האב שממנה נולד הבן. וכן "חלק" הוא בחינת ה"חלק" שיש לכל אחד בתורה, כמו שאנו מתפללים "ותן חלקנו בתורתך", "מה טוב חלקנו". הכח שיש בכל נפש מישראל לחדש חדושי אמת בפרד"ס התורה הוא המכונה "חלקי הוי' אמרה נפשי", כמבואר בדא"ח. וכן "חלק" הוא סוד יעקב "איש חלק", ללא רבוי שערות, שהן הצמצומים הרבים המסתירים את אור פני אל כפי שמתגלה בתורה אור. וכן הוא מלשון "חלוקא דרבנן" שנעשה על ידי התורה שלמד בעולם הזה (שזהו בחינת ה"חלק" בארץ ובעולם הבא, שהרי עצם בחינת ירושת הארץ והעולם הבא נקרא "**נחלה**". וסודם "**חל ק**", "**חל נ**", שקנ הן יה (חכמה ובינה, שהתגלות עתיקא בבינה דוקא, ובסוד סעודת היום של שבת קדש, "סעודתא דעתיקא קדישא", בחינת חסד דעתיק המתלבש בגלגלתא דאריך ומתגלה בבינה על ידי תקון "ונקה", כמבואר בכתבי האריז"ל (ובשער "שבת להוי'"), והוא ענין החסדים שבאין סוף, שרש ה"מנוחה לחיי העולמים" כנ"ל. מה שאין כן החכמה מקבלת ממוחא סתימאה, כח המשכיל, שבו מלובש גבורה דעתיק, הפועלת עליות תמיד כנ"ל. אך באמת עיקר השעשועים נמשכים בפנימיות תקון ה"מוחא" הנקרא "טלא דבדולחא" בסוד סעודה שלישית, "סעודתא דזעיר אנפין", שעולה במוחא סתימאה לקבל מרדל"א במנחה של שבת (כמבואר בשער "שבת להוי'" עיי"ש). קבלת החכמה הגלויה

מחכמה סתימאה הוא בחינת ה"לקיחה" שלפני ה"ביאה" ומנוחה בארץ. אך קבלתה מאור הרדל"א הנמשך ב"טלא דבדולחא" הוא בחינת "אמת מארץ תצמח", שלאחר הביאה לארץ כנ"ל שהוא סוד "פנימיות אבא פנימיות עתיק", ש"פנימיות עתיק" הוא ענין הארת רדל"א כנודע, וד"ל) כל אות כפול עשר, ובסוד **קנ** אותיות של שני הפסוקים "ולקחתי וגו'" "והבאתי וגו'" כנ"ל).

אחר כך מתגלה בחינת הכתר־עליון, קוצו של **י**, בסוד הביאה לארץ ("ארץ" מלשון "רצון", כמאמר חז"ל "למה נקרא שמה 'ארץ' שרצתה לעשות רצון קונה". והוא פרצוף אריך אנפין שבכתר עליון כנודע. וכן ארץ היא בחינת "ארץ חפץ" שענין ה"חפץ" הוא פנימיות התענוג העליון, פרצוף עתיק יומין, פנימיות הכתר עליון, המתלבש ומאיר ברצון הנ"ל) – "והבאתי וגו'" כנ"ל.

קוש"י	"והבאתי וגו'"	כניסה לארץ
י	"ולקחתי וגו'"	מתן תורה
ה	"וגאלתי וגו'"	קריעת ים סוף
ו	"והצלתי וגו'"	יציאה מגבול מצרים
ה	"והוצאתי וגו'"	עשר מכות ובטול השעבוד

ארבעה הלשונות
בנגד בגדי הבהונה

והנה **הוצאתי**, **הצלתי**, **גאלתי**, **לקחתי**, **הבאתי** (כלם בלשון עבר, אלא שה־**ו** שבראש כלם, "והוצאתי" וכו', הופכם לעתיד. אך לעתיד יהיו כלם בלשון עבר דוקא, כאשר יתקיימו כלם בשלמות. סוד אותיות **תי** שבכל אחד הוא סוד **תי** נימין דקוצי דשערי המכה בראש ז"א (וכן בכל אדם מישראל) להכניס בו הארת מוחין עליונים, כמבואר בכתבי האריז"ל (הארת **קדוש** שעולה **תי** כנודע). בכלם יחד יש **כו** – **הוי'** ב"ה – אותיות) עולה **זך** (אתוון דאורייתא, בהצטרף ה' אותיות סופיות **מנצפך**, סוד "שמן זית **זך**") פעמים שלוב **הוי' אדני** ("יחודא עילאה" – שלוב אד' בהוי', ו"יחודא תתאה" – שלוב הוי' באד'), והוא על דרך סודו של יום **השבת** קדש שעולה **זך** פעמים **הוי'**, (סוד **שבת** הגדול שלפני גאולת מצרים), אלא שכאן נשלם גלוי **הוי'** ב"ה על ידי שלוב ה"שם" (**הוי'** – "זה שמי לעלם") ו"זכרו" (**אדני** – "וזה זכרי לדר דר"), כמו בענין שמונה בגדי כהן גדול, ש־**ד** בגדי לבן הם כנגד **ד** אותיות **הוי'** ב"ה, ו־**ד** בגדי זהב (המיוחדים לכהן גדול בלבד) הן כנגד השלמת גלוי הוי' ב"ה על ידי **ד** אותיות **אדני**, כמבואר בכתבי האריז"ל. והנה כל בגד מכפר על עון אחר, והם על דרך זה:

בגדי לבן:		בגדי זהב:	
י	**מצנפת** מכפר על גסות הרוח	**א**	**ציץ** מכפר על עזות מצח
ה	**אבנט** מכפר על הרהור הלב	**ד**	**מעיל** מכפר על לשון הרע
ו	**כתנת** מכפר על שפיכות דמים	**נ**	**חשן** מכפר על משפט מעוקל
ה	**מכנסים** מכפר על גלוי עריות	**י**	**אפד** מכפר על עבודה זרה

על ידי בחינת "והוצאתי וגו'", יציאת הנפש מטבעיות הגוף והנפש הבהמית (בחינת הרגלים רעים כנ"ל) נתקנו סוד המכנסים והאפד לכפר על גלוי עריות ועבודה זרה (שבזמן הזה עיקרה היא בחינת תאות ממון, ובטחון בסבות גשמיות למקור פרנסתו, כמבואר בדא"ח) שהן עיקר התאות של הנפש הבהמית המחטיאה את הנפש האלהית, בעודה תחת סבלה ר"ל.

על ידי בחינת "והצלתי וגו'", הפרשת הרוח מכל המדות הרעות שבלב, נתקנו סוד הכתנת והחשן לכפר על שפיכות דמים (מדת הכעס, מקור כל המדות הרעות) ומשפט מעוקל (כאשר אין דעתו, פנימיות המדות שבלב כנ"ל, מאירה (בסוד ה"אורים ותומים" שבחשן המשפט) לתת לו את שקול הדעת הנכון איך להטות את מדותיו לטוב).

על ידי בחינת "וגאלתי וגו'", גאולת השכל מכח המדמה הכוזב, פגם השכל של מצרים (וכן מכל תודעת עבדות כפשוטו), נתקנו סוד האבנט והמעיל לכפר על הרהור הלב ("כח המדמה" שבלב, כנודע), שממנו בא לבחי' "עינים רואות ולב חומד", כמבואר בדא"ח בענין מצות "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", ולשון הרע (שבאה גם כן על ידי "כח המדמה" שמדמה דמיון כוזב לגבי חברו והתיחסותו אליו, כמבואר בדא"ח). סוד "בזרוע נטויה" הנאמר כאן, מרמז לתפלין של יד, כנגד הלב, לשעבד את הרהור הלב אליו יתברך בלבד (תקון "כח המדמה" שבלב). "ובשפטים גדלים" מרמז לתקון פגם הלשון, "לשון מדברת גדלות", "וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי".

על ידי בחינת "ולקחתי וגו'", מתן תורה, שבו נאמר "חרות על הלוחות", "אל תקרי 'חָרות' אלא 'חֵרות'", שלמות ה"גאולה" (סוד יחוד **יה**, וכמבואר לעיל בענין "הצלה" ו"יציאה", שה"הצלה" היא שלמות ה"יציאה", יחוד **וה**) כשמגיעים לבחינת "יראה עילאה" – "בטול במציאות" (כמו שנאמר במתן תורה "וכל העם רואים את הקולות וגו' וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק... ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו"), ש"על כל דבור ודבור פרחה נשמתן וכו'", נתקנו סוד המצנפת והציץ לכפר על גסות הרוח ועזות מצח. בתורה נאמר "לא תמצא בגסי הרוח", אלא "ממדבר מתנה" – "מי שמשים את עצמו עליה כמדבר שהפקר לכל" זוכה לתורה שניתנה במתנה דוקא (שכל "מתנה" היא על ידי מציאת חן, בחינת "אשת חן תתמך כבוד" – "שפל רוח יתמך כבוד").

וכן אמרו חז"ל "עז פנים לגיהנם (**גיהנם** היפך חק התורה, בחינת "חקה חקקתי וכו'" וד"ל) ובשת פנים (בחינת "'יראת הוי' על פניכם' – זו הבושה") לגן עדן (גן פרשיות התורה הצומחות מתוך קדושת ארץ ישראל – עולם הבא כנ"ל), יהי רצון מלפניך הוי' אלקינו ואלקי אבותינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך".

דברי בני חכם חן

אוצר קצר מתוך דברי רבינו שליט"א

למצה יש ג' שמות: "מיכלא דאסוותא" (מאכל הרפואה), "מיכלא דמהימנותא", מאכל האמונה, ובזוה"ק המצה קרויה גם "מיכלא דנקמה". **אסותא־מהימנותא־נקמה** עולה בגימטריא ט"פ **מצה** (כלומר, כל שם כנגד ג' מצות של ליל הסדר). הכוונה של נקמה במצה היא ש"**ידין בגוים**" עולה **מצה**, וגם "[וגם את הגוי אשר יעבדו] **דן אנכי**". כבר רש"י כותב ש"ידין בגוים" היינו מה שאמר הקב"ה "וגם את הגוי... דן אנכי". המצה היא גם רחמים – את התפלה לנקמה בגוים אנו פותחים "אב הרחמים ברחמיו העצומים" – "ובחסדך תצמית אויבי", ה' נוקם בגוים מתוך רחמים על ישראל – "'נגוף' למצרים 'ורפוא' לישראל".

באהלי צדיקים

הרה"ק רבי דוד לייקעס זיעבי"א
יומא דהילולא – ב"א ניסן

בטחון ושמחה

רבי דוד לייקס נולד בשנת ת"ס (לערך), לאביו רבי ישראל — צאצא המהר"ל מפראג. היה מתלמידיו המובהקים של הבעל שם טוב, שנהג לקחת אותו בקביעות לנסיעותיו הרבות ומינה אותו לאחראי על הניגונים והריקודים בעת שמחה. כיהן כדיין בעיר באר, ואף כאב בית הדין. נסתלק בכ"א בניסן תק"ס.

בתקופה בה כיהן הרה"ק משפיטובקה כאב"ד באר, פשטה השמועה כי חיל הצבא יבוא לעיר ביום השבת. מאחר שהללו היו ידועים לאכזרים המשחיתים ופוגעים כל מקום אליו נכנסו, הסתתר רבי יעקב שמשון עם אנשיו במרתף במשך כל יום השבת, ואילו רבינו נותר לשבת בביתו ולא הסתתר. לפנות ערב פקד רבי יעקב שמשון על אחד מאנשיו שיציץ מן החרכים במרתף לראות אם שורר שקט בעיר, וכן עשה, והבינו שאכן אין כל סכנה. אז שלח שליח מיוחד העירה לברר את המצב לאישורו, ובינתיים הזדרזו להתפלל ערבית ולהבדיל על הכוס, וכשחזר השליח בישר להם שהצבא עקף את העיר ולא נכנס אליה כלל.

יצא רבי יעקב שמשון ואנשיו והלכו לביתו של רבינו, ומצאוהו כשהוא מסב עדיין עם אנ"ש בסעודה השלישית. נענה רבינו ואמר: הרב משפיטובקה! אתם חכמים, והנכם הולכים ומתנהגים בחכמות וחקירות, ולכן נחבאתם כל השבת במרתף. ומה הרווחתם בזה? בנוסף שלא שמעתם קריאת התורה, לא אכלתם חלק מסעודת השבת, ועוד... אבל אני — פתי פשוט, ומאמין!

[אור יקרות]

הה"צ הקדוש ר' דוד לייקס היה חותנו של הרב הקדוש ר' מרדכי מטשרנאביל, שר' מאטאלע נשא אשה שניה, שהיתה בתו של ר' דוד לייקס זלה"ה. והנה, פעם היה שר' דוד לייקס בא לטשרנאביל, ומקודם הודיע על ידי שליח אשר הוא מוכן לבוא ביום ידוע. וקודם שעת ביאתו נסע הה"צ ר' מאטאלע לקראתו לכבדו בכבוד גדול לפי כבודו, ולפני נסיעתו הלכו חסידיו לרגלם לקראתו — גם כן לכבודו, ולכבוד רבם.

והנה, הם הלכו מקודם שעה או שתים בכדי שיהיו ויעמדו בעת קבלת שלום. ויהי בהלכם ערך מיל, והנה ראו את עגלה שלו נוסעת ויעמדו ולא הלכו עוד. כאשר ראם הה"צ ר' דוד לייקס, שאל: מי אתם, ומאין אתם? ויאמרו: חסידי הה"צ ר' מאטאלע מטשנאביל נחנו! ויאמר להם: יש לכם אמונה ברבכם? ושתקו, כי מי יאמר באמת שיש לו אמונה? ויאמר: אספר לכם מה היא אמונה.

הנה אנחנו תלמידי הבעש"ט, כשהיינו אצל הבעל שם טוב פעם אחד בשבת קודש, אכלנו סעודה שלישית ונמשכה הסעודה עד הלילה כמה שעות. אחר כך בירכנו ברכת המזון ועמדנו שם במקומנו להתפלל מעריב ואחר כך עשינו הבדלה וישבנו תיכף לסעודת מלוה מלכה. הנה אנחנו היינו עניים ואביונים שלא היה בידינו פרוטה חדא אף בחול, ובפרט בשבת... אף על פי כן, אחר סעודת מלוה מלכה אמר לי הבעש"ט הקדוש זכותו יגן עלינו בזה הלשון: דוד! תן על משקה דבש (מעד)! ואף שידעתי שאין בידי כלום, עם כל זה מפני שאמר לי רבי תן על משקה, לא הייתי מסופק, ונתתי ידי בקעשינע ומשכתי אדום אחד (רענדיל, מטבע זהב) ונתתי על משקה. זאת היא אמונה, אמונה היא המשכה.

[סיפורי יעקב — הוסיאטין]

רבי דוד לייקס נודע באמונתו העזה, ובמידת השמחה שלו – בעקבותיה היה "הממונה על הריקוד והשירה" בחצר הבעל שם טוב. אפילו כאשר נפטרה בתו, לא הניח למנחמים אותו לשקוע בעצבות ואמר: "לא כך קיבלתי מהבעל שם טוב!" רבי דוד נהג אף לומר, כי אין די באמירה "כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד" – מפני שמשמעות האמירה הזו היא שתהיינה תוצאות טובות לדבר שאיננו חיובי כשלעצמו; לא מספיק אפילו לומר "גם זו לטובה" – מפני שיש בכך התפעלות מכך ש"גם זו" היא טובה ולא רעה; האמירה שיש לאמץ היא פשוט: "זו לטובה!" ללא שמץ מחשבה אחרת, או הרהור אודות הדרך בה טוב ה' מתגלה בעולם.

שתי האמירות ש'פוסל' כאן רבי דוד אינן אמירות של מה בכך. אלו מדרגות גבוהות, שאפיינו את רבי עקיבא ואת רבו נחום איש גמזו. מתבקש, אם כן, לכלול את שלושת ביטויי הביטחון במבנה חסידי־קבלי אחד, ולראות אותם כתהליך שלם של הכנעה־הבדלה־המתקה – מיסודות תורת הבעל שם טוב:

"כל מאן דעביד רחמנא.." היא אמירה של הכנעה. בהסתכלות זו הטוב נכנע ונסתר תחת מעטה העולם, וגם האדם מכיר בהכנעה במוגבלות ההבנה שלו. "גם זו לטובה" היא אמירה של הבדלה, בה נבדל האדם מן המציאות החיצונית ומצליח לראות את הטוב הגנוז בה. "זו לטובה" היא אמירה של המתקה גמורה, בה הטוב גלוי ופשוט.

הבטחון המוחלט של רבי דוד בטוב ה', המוליד בנפש שמחה גדולה, הוא גם השורש למידת ה"אן התפעלות" החסידית: דוגמה דומה לזו הופיעה גם בפורים תר"פ – חג הפורים האחרון בחיי אדמו"ר הרש"ב: תחת שלטון הבולשביקים התקיימה התוועדות ארוכה ובלתי חוקית, שנמשכה 12 שעות רצופות. בעיצומה של ההתוועדות נכנסו חיילי הבולשת עם נשק שלוף, אך אדמו"ר הרש"ב לא התפעל. "נאמר חסידות והם יתבטלו", אמר, ופתח באמירת המאמר 'ראשית גויים עמלק'.

אכן, כעניין בפני עצמו מדובר על כך רבות בחסידות חב"ד. אך מסיפורי רבי דוד נראה, כי הדוגמה הראשונית לכך היא כאן, בסעודות השבת הנינוחות של רבי דוד לייקס לנוכח איום הפורעים.

נערך ע"י תלמידים – לא מוגה. טל' – 054-8425801. לפניות ותגובות, לתרומות להוצאת העלון, ולקבלת העלון בדוא"ל: ozby208770@gmail.com
להאזנה לשיעורי וניגוני רבינו שליט"א: 079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים. להצטרפות לקבלת השיעורים בדוא"ל פנו אל: itiel@pnimi.org.il